

Asupra limbii române ca limbă de încredere

Rodica-Cristina ȚURCANU

Context inter- și multicultural, interlect și multilingvism european

Redescoperirea spațiului ca nouă arie problematică și domeniu de cercetare al științei, filozofiei și culturii duce la considerarea cu prioritate a alăturării spațiale (aici / acolo) față de succesiunea temporală (anterior / posterior) în urma unei modificări de percepție și conversii de semnificații. Conflictele socioculturale, migrația, excluderea, xenofobia, izolarea pot deveni tensiuni politice, conflicte culturale și respingere socială în societatea mondială. Cu cât mai intens se dezvoltă comerțul liber, piețele deschise și rețelele globale neutralizează limite, frontiere și teritorii, cu atât mai mult persoane, grupuri și popoare încep să se intereseze de aspecte specifice locale. În acest context probleme de origine, moștenire culturală și fondarea de identități se bucură de popularitate crescută, modul de viață, mentalitatea, aspectul motivațional și relațiile sociale sunt considerate din nou dependente de diferențele etnice, culturale și geopolitice, iar aceasta nu trebuie să mire pe cei ce așteaptă de la implementarea rapidă a sistemului de rețele, a digitalizării și globalizării de sisteme un mijloc de anihilare a căilor culturale ieșite din comun, a conștiinței identităților sau a altor continuități istorice. (după Maresch/Werber 2003; Krefeld 2004). Ambele trenduri pot genera fenomene extreme.

Pe de altă parte, nu se poate trece cu vederea necesitatea proceselor culturale de traducere, fie în domeniul contactului cultural, al relațiilor și conflictelor interreligioase, strategiilor de integrare în societăți multiculturale, fie necesitatea sudării contactelor dintre științele culturii și ale naturii. Înainte de toate relațiile globalizate ale unei societăți mondiale pe cale de a se naște, solicită soluții pentru contactul cultural, anihilarea obstacolelor și crearea de facilități în medierea diferențelor culturale. (după Bachmann/Medick 2006). Termenul *traducere* va fi înțeles în sensul cel mai larg, și printre altele ca translație dintr-un sistem lingvistic și cultural în altul, dar și ca o capacitate / deprindere a unui vorbitor oarecare de a se manifesta comunicativ, funcțional, competent într-un sistem lingvistic și cultural ne-nativ (străin lui). În afară de acestea, conviețuirea tot mai intensă și extinsă dintre majorități și minorități aduce în prim plan perspective corelate precum identitate și interculturalitate, comunicare într-un „*continuum al intelectului* [unde indivizii vor oscila] între doi (sau mai mulți) poli lingvistici, în care intervin și amestecuri de coduri” (Ferréol/Jucquois 2005: 337-338).

Din perspectiva post1989, și mai ales după aderarea României la UE, necesitatea care vizează procesele de traducere culturală trebuie satisfăcută în scopul mobilizării autoafirmării în cadrul integrării europene a societății românești, care a depășit deja două *porți păzite* (după *gate keepers* în Scollon/Scollon 1983; Wodak 2002): obstacolul ideologic al diferenței de regim politic/sistem social (dinspre este spre vest) și pe cel socio-economic, cultural, politic/strategic restrictiv al limitelor UE

„Philologica Jassyensia”, An III, Nr. 2, 2007, p. 307-323

(dinspre vest spre est). În acest context, traducerea/translația devine o perspectivă directoare pentru acționarea/activitatea în lumea complexă, pentru orice formă a contactului cultural, pentru conectarea disciplinelor și a metodelor din domeniul științelor culturii, pentru ca procesele de mediere, strategiile de reglementare a conflictelor sau performanțele în procesul de integrare să fie susținute lingvistic, și totodată justifică orientarea de tip *translational turn* în științele culturii. Din altă perspectivă, provocarea globală pentru traducere, efectele tendinței de hegemonie mondială a limbii engleze, cu constrângerile corespunzătoare în sensul unității, ar justifica și utilitatea abordării interlingvistice a limbilor materne vorbite în areal restrâns, sub aspectul integrării europene prin limbă și cultură, totodată însă oferă un instrument de exploatare a resurselor comunicativ-funcționale ale limbilor materne. Privitor la așa-numitul *limbaj european*, acesta nu este o himeră, ci o realitate născută din concepte și termeni ce definesc constructul unei Europe unite prin strategii de dezvoltare comune, concepte și termeni specifici unor democrații și economii la care statele răsăritene și vorbitorii lor nu au avut acces timp de jumătate de secol, iar în prezent *se simt în siguranță sub umbrela limbii engleze*. (după Cillia 2002). McCarthy (2003) informa asupra faptului că majoritatea proiectelor pentru accesarea de fonduri europene sunt respinse din motive de incompatibilitate a limbajului utilizat în descrierea obiectivelor, metodelor, aplicabilității proiectelor cu referința reală.

Trend-ul globalizării antrenează *unitarismul lingvistic* (Ehlich 2002), pe baza tendințelor hegemonice ale limbii engleze, care pare să evolueze în direcția unei *lingua franca* (Wodak 2002), chiar dacă nu o limbă comună, este factorul hotărâtor pentru creșterea economică, ci reprezintă doar un aspect important pentru comerț (Meyer/Klier 2006); mulți, printre alții și funcționari ai organelor și organismelor europene comunitare, au devenit conștienți de importanța limbii pentru crearea identității și de teama cetățenilor europeni de dominația limbii engleze. (Wodak 2002)

O politică europeană consecventă a multilingvismului, prin care limbilor din UE să li se asigure statut identic, cu toate costurile ridicate pentru serviciile de traducere și interpretare, atrage și obligativitatea achiziției celei de a doua și a treia limbi (străine), ceea ce poate asigura pe de o parte inhibarea de conflicte însoțitoare marginalizării unor limbi mici, deoarece limba nu este numai un mijloc de comunicare ci și simbol al identității individuale și colective, și pe de altă parte, nu numai limba engleză poate oferi modelul de limbă „directoare”, deoarece reprezintă înainte de toate și valori anglo-americe și prin aceasta dezavantajează alte comunități lingvistice. (după Rudolf de Cillia și Michael Clyne în Cillia 2002)

O cale de integrare culturală și lingvistică în spațiul larg european este accesibilizarea nivelului de comunicare specific contemporan pentru vorbitorul obișnuit, răspunzător de propria sa existență, de relațiile sale sociale în calitate de manager al acestora, în context inter- și intragrup și în relațiile de comunicare cu instituțiile, în limba sa maternă și în una sau mai multe limbi străine. Pe de altă parte, pentru vorbitorul obișnuit, de altă limbă maternă decât româna, aceasta poate deveni accesibilă, la nivelul de comunicare contemporan mediu și prin abordarea interlingvistică, interculturală și comunicativ-funcțională în didactica limbii române, în scopul compatibilizării funcționale interlingvistice.

Premise relevante pentru studiul de față

Necesitatea studiului de față rezultă din confruntarea autoarei cu problema limbii române ca limbă-bază și limbă-țintă în pregătirea studenților de la specializarea Limbi Moderne Aplicate de la Universitatea de Nord din Baia Mare, care studiază cu succes limbile engleză și germană, dar ca limbă „de control” și pentru acoperirea de lacune lexicale, pentru exactitate, descrierea specificității aspectului unui fenomen, obiect, sentiment etc. se folosesc de elemente și structuri din limba engleză. Astfel, nici una din limbile materne ale studenților nu pare a fi „de încredere”.

Contextul multilingv și multicultural din spațiul de comunicare mai restrâns sau mai larg (inclusiv transfrontalier) în care este localizată zona Baia Mare și împrejurimile sale (dar în general Transilvania / nordul Transilvaniei, Banatul) istoric determinat și abilitățile bi/trilingve și diglose în acestea ale vorbitorilor de limbi materne locale, prezintă numeroase avantaje în pregătirea de mediatori interlinguali și interculturali (traducători/interpreți, profesori de limbi străine, corespondenți și referenți, personal de contact pentru relații externe sau relații cu publicul în limbi străine etc.) Aceste avantaje se bazează atât pe factori lingvistici, cât și extralingvistici și motivaționali. Fonetica limbilor străine este ușor accesibilă acestor vorbitori, numeroase elemente de contact lingvistic (tradiționale prin conviețuiri, dar și noi) sunt prezente în varietățile locale vorbite de aceștia; *code switching* și *language borrowing* (practicate în scopuri multiple printre care: expresivitatea limbajului, conferirea unei note umoristice, semnalezarea simpatiei față de interlocutorul de altă limbă maternă, integrarea într-un alt grup etnolingvistic decât cel nativ etc.), traducerea-calc (*Lehnübersetzung*) sau unitățile lexicale construite după modelul unei alte limbi locale (*Lehnbildung*) sunt practicate ca soluții salvatoare în situații de lacune lexicale. Contactele lingvistice și culturale locale au loc permanent și prin mediile de informare (TV, radio, presa scrisă), toleranța etnică, lingvistică, religioasă tradițională locală își are originile și în alianțele inter-grup etnolingvistic precum: familii mixte, relații de prietenie, vecinătate, muncă, primatul intereselor sociale specifice categoriilor profesionale odinioară predominante (mineritul și metalurgia), comunitare, locale etc. (Țurcanu 2005)

Limbile materne ale studenților specializării Limbi Moderne Aplicate de la Universitatea de Nord Baia Mare sunt româna, maghiara și germana, diferențele între competențele în limba maternă și limba a doua, în cazul bilingvilor nativi sunt minime, majoritatea fiind și digloși în ambele limbi. O categorie foarte restrânsă sunt trilingvi nativi (germană-maghiară-română), de asemenea digloși în toate aceste limbi materne. O altă categorie de studenți (în număr restrâns) o reprezintă bilingvii român-germani, limba germană devenind limbă „maternă” pe cale atât instituțională (școala), cât și naturală (în mediu de limbă germană, în Germania), sau la școlile germane din Baia Mare (clasele I-VIII) și Satu Mare (clasele IX-XII) dar nu și în familie, ceea ce îi conferă un statut intermediar, intercultural, mai apropiat de *limba a doua*.

Peste aceste competențe se suprapun cele în limba studiată, care le este cu adevărat străină, engleza sau franceza, limba-bază, limba de referință, rămânând totuși limba română, mai cu seamă în cazul activităților didactice de traducere, obiectivul acestei activități fiind acela de a forma competențe de transfer dintr-un sistem lingvistic în altul, abilitatea de exploatare / utilizare echivalentă a acestora în scopul reușitei

comunicării. În calitate de limbă de referință, limba-bază care ar forma premisele de securitate a comunicării, limba de încredere, este limba română. Dar limba română, așa cum se reflectă aceasta sau/și didactica acesteia în practica de *traducere* a studenților, nu este „de încredere”, ceea ce îngreunează procesul de transfer dintr-un sistem lingvistic în altul și poate duce la eșecul comunicării în general, al negocierilor de orice fel, la ambiguități ce impietează asupra relațiilor de toate tipurile. Din perspectiva pregătirii de medieri între limba și cultura română și alte limbi și culturi, nu limba străină este cea care pune probleme în primul rând, ci „limba de încredere”, limba – bază, cu alte cuvinte limba română.

Din numeroase exemple/situații, notăm aici doar două, dar relevante:

1. Se dă spre traducere un text de lege/prevederi/precizări legale privitoare la transportul de animale vii în CE, din limba germană în limba română; în text apare cuvântul *Geflügel*; studentul-traducător știe ce înseamnă *Geflügel*, totuși dorește confirmare prin dicționar; în dicționarul pe care îl consultă găsește: *Geflügel: păsări de curte, păsări domestice, orătării*, și alege *orătării*. Textul tradus sună astfel „transporturile rutiere de *orătării* se vor efectua în condiții profesionale și specifice”; la întrebarea de ce a ales *orătării*, răspunsul este că „sună mai frumos, este un cuvânt literar”.

2. Dintr-un număr de 300 de cereri ale studenților adresate Decanatului¹, două treimi prezintă greșeli de toate tipurile.

Inițial am considerat că situații de acest tip sunt specifice vorbitorilor din multilingvi în mediul multicultural, caracterizat prin *contextul intercultural* și *continuum interlectual* (Ferréol/Jucquois 2005: 337-338) în care au fost semnalate, dar și tendinței hegemonice a limbii engleze; căutând cauzele mai întâi în aspecte de mijlocire instituțională și mediatică exclusiv locale, bănuiala în acest sens este înfirmată prin înregistrarea de fenomene similare prezente în mediile de informare audio-vizuale românești, în ansamblu.

Spre exemplificare: în mediile de informare scrise, și audio-vizuale, în loc de *călugăriță* sau *monahie* se utilizează cuvântul *măicuță*, diminutiv din *maică*, slavism care înseamnă *mamă*; pe lângă faptul că pentru majoritatea vorbitorilor români cuvântul *măicuță* nu este uzual și apare doar în cântecele populare sau referitor la balada *Miorița*, ori în colocația *mănăstire de maici* (dar nu *măicuță*), *măicuță* este un apelativ popular, la care recurge vorbitorul necultivat, deoarece nu cunoaște/înțelege cuvântul *călugăriță* sau *monahie*, acesta din urmă reprezentând cealaltă extremă, ca grecism și cunoscut în mediul ocupațional specific foarte restrâns. Într-un formular, la rubrica „ocupația”, este evident ridicolă precizarea *măicuță*, normală este completarea „călugăriță” sau „monahie”, iar conform verificării prin metoda substituției (metodă euristică în gramatica dependențială după Tesnière, generativă etc. și după Glinz, Erben etc.): cineva este de profesie *preot*, nu *părinte*. *Părinte* este apelativ.

Aceste constatări, pe lângă multe altele similare, nasc suspiciunea că în practica didactică a limbii materne române nu se operează diferențierea *limba literaturii* și *limba literară / limbă standard* și că, în continuare, se uzează exclusiv de citate din creația literară pentru a forma elevilor deprinderea de „a vorbi frumos”, înainte de a forma cu prioritate competențe într-o limbă română comunicativ-funcțională în baza exersării unor modele corecte și specifice pentru limba română standard contemporană, și mai

¹ Decanatul Facultății de Litere, Universitatea de Nord din Baia Mare.

ales a tipului de text prezentațional; *limba literaturii este stilul funcțional, nivelul stilistic al textelor literare, cu coloratură emoțională a exprimării, cu abateri de la nivelul neutru fundamental spre un nivel superior sau inferior* (Ulrich 2002: 281), misiunea *limbii literaturii* este de a crea colocații inedite, specifice exprimării artistice, poetice etc., ceea ce diferă de misiunea *limbii literare* sau *standard*, și de a oferi tuturor vorbitorilor un sistem unitar de comunicare eficientă, adecvată scopului, timpului, situației etc. în calitatea sa de „varietate standard, limbă unitară, literară, scrisă, supraregională, uzuală diferitelor categorii sociale, limbă a majorității membrilor unei comunități lingvistice, codificată oficial în dicționare, gramatici, culegeri de reguli și obligatorie în școli, instituții” (Ulrich 2002: 277).

În consecință, am urmărit fenomenul semnalat, în mediile de informare audiovizuale și prezint în continuare un corpus de secvențe de discurs, selectate din peste 200, după criteriul relativ al *gravității*, dar și după *relevanța* sau *potențialul în generarea de erori, ambiguitate și dificultate într-o presupusă situație de transfer interlingual*.

Înregistrările constituitoare ale corpusului au fost efectuate într-un interval de timp de câteva luni, iar în cazul urmăririi timp de 24 de ore pe zi, am constat o uriașă frecvență a erorilor în utilizarea limbii române, deși a fost urmărit discursul acelor vorbitori, care și-au făcut o profesie din utilizarea acesteia, în calitate de crainici/prezentatori, moderatori, comentatori, reporteri de radio și televiziune, și în plus, câteva (puține) secvențe de discurs aparținând unor persoane despre care se poate presupune că ar cultiva limba română sau ar avea relații cu publicul.

Prezentare tabelară a corpusului

Număr de înregistrări: după selecție și reducere: 62 din 200.

Intervalul culegerii de date: octombrie 2006-iulie 2007.

Corelația interval de timp – număr de înregistrări nu este relevantă.

– puține înregistrări: în lunile octombrie 2006, februarie, mai 2007;

– majoritatea: în lunile martie, aprilie, iunie, iulie 2007.

Încadrarea într-o tipologie erorilor se bazează pe definițiile unor termeni ca *Phraseologismus*, *Kollokation*, *Lexikalisierung*, *Konsoziation*, *Hypostase*, *contaminare* după: Constantinescu-Dobridor 1998 și Ulrich 2002.

sursa	secvența de discurs	varianta corectă/comentariu/tip de eroare
1. N24, 10.10.2006, ora 20:00	...și-a dat seama mult prea târziu despre ceea ce s-a întâmplat	corect: a-și da seama de...
2. Cinemar, Știri, 10.10.2006 20:43cărțurari...	utilizat eronat pentru: <i>oameni care se ocupă cu cărțile</i> , <i>bibliotecari</i> sensul contemporan este: <i>oameni care scriu cărți</i>
3. intervenție stud. Jurnalistică; Cons. Prof./Fac de Litere UNBM, luna aprilie	responsabil de...	corect: <i>responsabil cu</i> confuzie între: <i>răspunzător de...</i> și <i>responsabil cu...</i> , în baza necunoașterii regimului prepozițional

		al adjectivului
4. călugăr, jud. HD, Crâșcior, Antena 1 / Observator 19.03.07, ora 16:30	...viața monahală care ne <i>simplitează</i> ...	în loc de (corect): <i>...ne face să fim mai simpli...</i>
5. muzeograf, Sibiu, la Antena 1, în Observator, 19.03.07, ora 16:30	...păcatul original...	în loc de: ...păcatul originar...
6. N24, Știri, Dana Costache, reporter, 19.03.07 ora 20:10	...sindicaliștii erau <i>mai mult ca sigur</i> că...	contaminare lexicală: <i>sindicaliștii erau mai mult ca siguri și era mai mult ca sigur</i> că...
7. N24, report., de la Palatul Victoriei, 19.03.07	...să <i>facă</i> placul partidului...	în loc de (corect): să <i>facă pe</i> placul + G (<i>a face pe placul cuiva</i> , frazeologism)
8. N24, reporter, Carla Giaca, 19.03.07	...procedură de <i>autorizație</i>	în loc de (corect): procedură de <i>autorizare</i> (<i>autorizarea</i> este o acțiune, un demers, iar <i>autorizația</i> este rezultatul acestuia)
9. N24, 19.03.07, ora: 20:30	...alegerile anticipate <i>este</i> o soluție....	
N24, 19.03.07, ora 20:30	...protestează <i>față de</i> ...	sau protestează <i>împotriva</i> + D?
10. Prima TV, Focus <i>Bun de plată</i> , report. 21.03.07, ora 18:40	...vopseaua <i>se</i> exfoliază...	în loc de (corect): vopseaua <i>exfoliază</i>
11. Realitatea TV, 21.03.07	(despre Casa de Asigurări) ...la <i>ușa</i> casei s-a stârnit scandal	în loc de (corect): la <i>ușa Casei de Asigurări / a instituției</i>
12. Europa FM, Horoscop, 22.03.07, ora 09:30	...să mențină dialogul <i>pe</i> un nivel pașnic...	în loc de ... <i>la</i> un nivel pașnic
13. Prima TV, crainic reportaj filmat, <i>Protestul moșilor</i> , 21.03.07	...hoțiile cu material lemnos...	în loc de (corect): ... <i>furtul de</i> ...
14. Prima TV, Focus, 21.03.07	...pereți din <i>rigips</i> ...	în loc de (corect): ...pereți din <i>gipscarton</i> (deoarece <i>Rigips</i> este numele unei firme producătoare de <i>gipscarton</i>)
15. Realitatea TV reporter Saviana Rusu,	...accidentul <i>prin care a trecut</i>	în loc de (corect): accidentul <i>pe care l-a suferit</i> după modelul:

21.03.07, ora 18:22		suferințele/evenimentul prin care a trecut dar: un accident este un eveniment <i>punctual</i> nu o acțiune de <i>durată</i>
16. Realitatea TV reporter Saviana Rusu, 21.03.07, ora 18:22	... <i>vor da</i> conducerea spitalului <i>în judecată</i> , medicii, polițiștii...	în loc de (corect): ... <i>vor da în judecată</i> conducerea spitalului, medicii, polițiștii (expresie verbală, nu se desparte)
Europa FM, crainic, Știri, 23.03.07	... <i>la</i> Mallorca...	în loc de: <i>în</i> Mallorca sau <i>pe insula</i> Mallorca
17. Europa FM, crainic, Știri, 23.03.07	...Goran Bregovici împlinește... <i>Goran împreună</i> cu orchestra...	în loc de (corect): ... <i>Bregovici împreună cu orchestra</i> ... (Dacă se dorea menționarea unuia dintre nume, acesta nu putea fi prenumele; spre verificare, prin metoda substituției, un exemplu similar: <i>Președintele Traian Băsescu declară... Traian mai afirmă...</i> ceea ce ar fi ridicol)
18. Europa FM, Știri 31.03.07, ora 13:00	...să atragă atenția <i>față de</i> ...	în loc de: a atrage atenția <i>asupra</i> ... (regim prepozițional)
19. N24, Știri 30.03.07, ora 20:32	(inundații / Noua Zeelandă)...din cauza <i>șuvoaielor</i> ...	în loc de (corect): ... <i>torentelor</i> ... <i>șuvoi</i> , limbaj uzual; <i>torent</i> , limbaj specific domeniului meteorologie/ hidrologie; problemă a traducătorului știrii, care nu cunoaște termenul din stilul funcțional/registrul de specialitate al domeniului (stil funcțional / registrul limbii)
20. Antena 1/ Observator, report. din Dipșa; 05.04.07, ora 16:22	...localnicii sunt <i>mândri</i> <i>cu</i> legenda....	în loc de (corect): <i>mândri de</i> legenda (regim prepozițional)
21. Antena 1, Observator, Știri, <i>Vânzări ilegale</i> , 05.04.07, ora 17:00	...au <i>împărțit</i> amenzi...	în loc de (corect): au <i>aplicat</i> amenzi... (colocație eronată) <i>a împărți</i> : limbaj uzual, <i>a împărți daruri</i> ; <i>a aplica amenzi</i> înseamnă a aplica o dispoziție legală prin care se percep bani în scop punitiv; <i>a percepe amenzi</i> înseamnă a colecta acești bani de la cei cărora li s-a aplicat dispoziția respectivă, și nu <i>a li se da</i> (lexic)
22. Toate canalele TV: anunț înainte de începerea unor filme sau emisiuni a căror vizionare este	...numai cu <i>acordul</i> sau împreună cu <i>părinții</i> ori familia.	Cu acordul cui? După <i>acordul</i> era necesar un genitiv: ... <i>cu acordul părinților</i> sau împreună cu familia... (regim cazual)

interzisă sau restricționată pentru anumite grupe de vârstă, și a cărui difuzare este obligatorie prin lege		
23. OTV, banda text scris, 01.04.07, ora 13:30	OTV urează <i>tuturor care se serbează</i> azi...	în loc de (corect): ... <i>tuturor</i> celor care <i>își serbează</i> azi onomastica... se <i>serbează</i> sau sărbătorește un eveniment, aniversare, onomastică, jubileu etc., dar o persoană nu <i>se serbează</i> ci <i>își serbează</i> sau <i>sărbătorește</i> ziua de naștere etc. Nu se poate conjuga verbul <i>a serba</i> +acuzativ / <i>a-și serba</i> +acuzativ ca verb reflexiv: * <i>eu mă serbez, tu te serbezi</i> ... (gramatica verbului)
24. N24, 10:10.06, ora 20:00	...și-a <i>dat seama</i> mult prea târziu <i>despre</i> ceea ce s-a întâmplat...	în loc de (corect):... <i>de</i> ceea ce s-a întâmplat (regim prepozițional)
25. PRO TV, Andreea Esca, Știri 10.10.06, ora 19:00)	...polițiștii <i>au pus la cale</i> ...	în loc de (corect): ... <i>au organizat</i> ... Acțiunea <i>a pune la cale</i> , expresie idiomatică verbală, nu poate avea ca subiect o autoritate, care <i>organizează</i> acțiuni (limbaj neutru, fără conotații), nu <i>pune la cale</i> (limbaj uzual, conotație negativă: infractorul, un grup oarecare <i>pune la cale</i> ceva...) (stil funcțional/registru)
26. Realitatea TV, banda text, 10.10.06	... <i>Fumatul</i> ar putea fi interzis <i>în timpul conducerii automobilului</i> ...	în loc de (corect): ... <i>Fumatul în timpul conducerii automobilului</i> ar putea fi interzis... <i>Fumatul</i> nu se interzice în momentul când cineva conduce automobilul... (topică)
27. PRO Cinema, Publicitate, 10.10.06, ora 18:10	...Belelele <i>se țin scai</i> .	în loc de (corect): ...Belelele <i>se țin lanț</i> . contaminare lexicală: <i>a se ține ca scaiul de oaie</i> / <i>a se ține ca scaiul/scai de cineva</i> și (un șir de întâmplări negative) <i>se țin lanț</i> (contaminare lexicală)
28. OTV, Lazarus, 17.02.07, ora 23:00	... <i>la un anumit moment dat</i> ...	în loc de: <i>la un moment dat</i> sau <i>într-un anume moment</i> sau <i>într-un moment anume</i> (contaminare lexicală)

N24, moderator emisiune <i>Cauză și efect</i> , 05.04.07	...se convoacă un referendum...	în loc de (corect): ...se organizează... sau se cheamă cetățenii la referendum a convoca înseamnă a chema la adunare/ întrunire iar un referendum nu este o adunare, ci o procedură de consultare a cetățenilor, care răspund cu „da” sau „nu”... (regim combinatoric; cologații, lexic)
29. N24, prof. AnIo invitat în emisiunea <i>Cauză și efect</i> , 05.04.07	...că ocupi o demnitate publică...	în loc de (corect): ...că ești investit cu o demnitate publică... (se poate ocupa o funcție, nu o demnitate) (lexic; regim combinatoric; cologații)
30. N24, [prof. AnIo] invitat în emisiunea <i>Cauză și efect</i> , 05.04.07	...o..pură și simplă...	în loc de (corect): ...pur și simplu o... sau: o..., pur și simplu; pur și simplu, exprimă atitudinea vorbitorului față de cele spuse, nu determină un substantiv, deoarece nu sunt două adjective, ci o ipostază, prin schimbarea categoriei părții de vorbire, deci nu-și poate schimba forma pentru a se acorda cu acesta, formulă fixă (lexic)
31. N24, 06:04.07, ora 21:16	...coada se întindea pe 7 km lungime...	în loc de (corect): coada avea 7 km lungime/o lungime de 7 km sau... coada se întindea pe 7 km... (contaminare / construcție combinată între cele două)
32. N24, 06:04.07, ora 20:20	(reportaj despre ciocolatieri) ...ciocolaterierii...	în loc de (corect): ciocolatieri, apoi reporterul, nu vrea „să se repete” și discută, în loc de ciocolatieri, despre patiseri, dar acest cuvânt denumește altă profesie/specializare (lexic)
33. B1TV/ emisiunea <i>Ne privește/ Obiceiuri și tradiții românești de Paști</i> : atât moderatoarea cât și interviuata, 09.04.07, ora 10:45	...încondeiatul ouălelor...	în loc de (corect): ...încondeiatul ouălor... (această eroare, împreună cu pijamale în loc de pijama, a apărut în mediile audio-vizuale după 1989; le consider pe ambele, ca cele mai frecvente și în limbajul uzual) (gramatica substantivului)
34. radio, Europa FM, reclamă la cardul BCR, luna aprilie 2007	...am visat că m-am plimbat în pijamale prin oraș...	în loc de (corect): ...în pijama...(singular), în textul reclamei apare forma de plural, cu toate că o persoană nu poate purta simultan mai multe pijamale; corect este: o pijama, două pijamale. (gramatica substantivului)
35. TVR cultural	...Mahat	în loc de: ...Mahatma Gandhi...

subtitr. film doc., 10.04.07, ora 12:30	<i>Maghandi...</i>	gravă lipsă culturală, nu doar eroare ortografică
36. purtător de cuvânt al unei autorități, N24 06.04.07, în jurul orei 20	...colegii noștri vin deseori însoțiți de copiii [ezitare] <i>acestora...</i>	în loc de (corect): ...însoțiți de copiii <i>lor...</i> (consider că vorbitorul a ales între <i>acestora</i> și <i>lor</i> , după criteriul estetic: mai frumos/ elegant/literar/oficial etc., fiind vorba de calitatea sa de purtător de cuvânt) (lexic, gramatica, năzuința spre alt registru decât cel uzual)
37. radio, Europa FM, 11.04.07, ora 8:50	...soluție <i>oftalmologică...</i>	în loc de (corect): soluție <i>oftalmică</i> (este un produs farmaceutic apos utilizat în tratamentul bolilor de ochi și nu o noțiune abstractă, soluție de rezolvare/ metodă care provine din domeniul oftalmologiei/ medicinei ochilor) (lexic)
38. radio, Europa FM, 11.04.07, ora 8:30	...Ronald Reagan mergea la...după ce a fost ținta unui <i>asasinat...</i>	în loc de (corect): ...ținta unui <i>atentat</i> sau a unei <i>tentative de asasinat</i> (deoarece, dacă a fost ținta unui <i>asasinat</i> , nu mai mergea, fiind mort; <i>tentativa de asasinat</i> sau <i>atentatul</i> nu implică trăsătura minimală „finalizat cu moartea țintei”, ci doar <i>încercarea</i>) (lexic)
39. AXA TV (post local), Știri, 07.06.07; ora 21:30	...izbit <i>din plin...</i>	în loc de (corect): izbit <i>în plin</i> ; construcție combinată, după două modele diferite: <i>a izbi în plin</i> și <i>a avea (ceva) din plin</i> ; verificare prin expresie sinonimă: <i>a avea din belșug</i> ; * <i>a izbi din belșug</i> nu există (lexic; prepoziții)
40. B1TV ,moderator Dan Cărbunaru, 28.05.07, ora 14:00	...să vă continuați ideea <i>de îndată după publicitate...</i>	în loc de (corect): ...îndată după publicitate... confuzie cu <i>de îndată ce</i> , care se poate distribui pe lângă un verb, nu pe lângă un substantiv (lexic)
41. N24, 11.05.07, ora 20:20	...bucete <i>cu flori...</i>	în loc de (corect): buchete <i>de flori</i> (bucet, subst. colectiv; buchetul nu este un recipient, adică nu <i>adăpostește flori ci este un mod de a aranja flori grup de elemente identice sau similare</i> ; verificare prin metoda substituției : <i>vas cu flori, vază cu flori, coș cu flori ...</i> adică florile se <i>aranjează / leagă în buchet</i> (cum?) nu se <i>pun în buchet</i>

		(unde, în ce?) și prin întrebare: <i>ce fel de buchet? ...de flori</i> , adică <i>nu de ramuri/ trandafiri</i> etc.
42. subtitrare, Animal Planet, 08.05.07, ora 19:30	...a captat atenția asupra lui...	în loc de (corect): ...a captat atenția... sau a atras atenția asupra lui... (contaminare lexicală)
43. National TV, 07.05.07, ora 19:00	...schimburile de climă...	în loc de (corect): <i>schimbările/modificările de climă/climatică</i> ; <i>schimb</i> se referă la <i>înlocuire</i> ori <i>clima</i> nu se înlocuiește, ci se modifică; <i>schimb</i> se referă la <i>a da ceva</i> și <i>a primi ceva în loc</i> , nu se poate <i>*da o climă</i> și <i>*primi altă climă</i> ; <i>schimbarea</i> este <i>modificare</i> ; traducătorul știrii (în mod sigur din engleză <i>changes</i>) nu diferențiază în română <i>schimb</i> și <i>schimbare</i> (lexic)
44. Național TV, 07.05.07, ora 19:00	...o să dăm tot ce putem mai mult...	în loc de (corect): <i>o să dăm tot ce putem</i> sau <i>o să dăm cât mai mult</i> sau <i>o să dăm cât putem</i> (contaminare lexicală)
45. Animax, dublare în limba română, 06.05.07, ora 10:46	...se supără foc și pară...	în loc de (corect): ...se supără foc... sau ...se făcu foc și pară... După: <i>a se face foc și pară</i> și <i>a se supăra foc</i> (contaminare lexicală)
46. Petre Roman, OTV, 1 Mai, ora 13:57	...până la urma urmelor...	în loc de (corect): ...până la urmă... sau ...la urma urmelor... (contaminare lexicală)
47. Canal 7 (post local), videotext, 22.04.07	...potențiali candidați la președinție încep să se perinde prin țară...	în loc de (corect): ...să cutreiere / să bată țara în lung și-n lat (dacă intenția era: culoare, expresivitate, umor) sau ...să se deplaseze prin țară (aspect neutru); <i>a se perinda</i> , presupune un sistem de referință fix, care stă pe loc, în timp ce un șir de elemente/obiecte trec rând pe rând prin fața sa... (lexic; inconsecvența de utilizare a unui anumit registru/stil funcțional)
48. V., purtător de cuvânt MAE, Briefing, 13.04.07, 17:10	...riveran la Marea Neagră...	în loc de (corect): ...riveran Mării Negre... (riveran, adj.+D) (regim casual)
49. OTV, banda text, 12.04.07, ora 20:10	...un avion al armatei Germaniei s-a prăbușit ...	în loc de (corect): ...al armatei germane... exprimare stângace, copilărească;

		corect este <i>armata germană, italiană</i> etc. În cazul numelui de țară la plural (Statele Unite, Comunitatea Statelor Independente) se întâlnește <i>armata Statelor Unite</i> sau <i>armata S.U.A.</i> spre exemplu, totuși în loc de <i>armata americană</i> etc. Pentru verificare: <i>armata României</i> sau <i>armata română?</i> Evident, <i>armata română</i> (gramatica substantivului; stil)
50. TVR1, Știri/Invazia albinelor, Focus, 13.06.07, ora 01:30	...dimensiuni <i>impresionabile...</i>	în loc de (corect): ...dimensiuni impresionante...; <i>impresionant</i> este ceva <i>care impresionează pe cineva</i> , iar <i>impresionabil/ă</i> este cineva (o persoană) <i>care poate fi impresionată / se impresionează ușor/repede</i> (lexic)
51. B1TV, Urania, 01.07.07, ora aprox. 15:00	...în de-amănunt...	în loc de (corect): <i>în amănunt</i> sau <i>cu de-amănuntul</i> (contaminare lexicală)
52. Europa FM, știri, reporter Sorin Saizu, Vaslui, 29.06.07	...aducțiuni <i>cu</i> apă...	în loc de (corect): ...aducțiuni <i>de</i> apă.... (aducțiunea este o conductă care dirijează un mediu spre un obiectiv, nu un recipient – întrebarea de verificare este <i>ce fel de aducțiune?</i> – <i>de apă, de gaz, ... și nu cu ce?</i>) (regim prepozițional al subst.)
53. radio Europa FM, revista presei, 29.06.07, ora 8:42	...guvernul <i>se ocupă</i> tot <i>despre</i> ...	în loc de (corect): ... <i>se ocupă de</i> ... (regim prepozițional al verbului)
54. radio Europa FM, Horoscop, 04.07.07, ora 08:15	...până n-o <i>duceți</i> la <i>finalizare</i> ...	în loc de (corect): <i>a o duce la capăt</i> și <i>a o finaliza</i> (contaminare lexicală)
55. radio Europa FM, Știri, 08.06.07, ora 08:00	... <i>rata alarmantă de creștere</i> ...	în loc de (corect): <i>rata de creștere alarmantă</i> (rata de creștere este un termen standardizat, deci nu <i>rata</i> este <i>alarmantă</i> ci chiar <i>rata de creștere</i> , deoarece există și <i>rata de schimb, rata mortalității, rata natalității, vânzărilor</i> ; în cazul construcției cu genitivul (ultimele 2 exemple), este posibilă introducerea atributului: <i>rata alarmantă a mortalității, natalității, vânzărilor</i> în cazul construcției cu atribut substantival cu prepoziția <i>de</i> , avem de-a face cu un termen care

		există tocmai prin această construcție, ca dovadă nu se pot înlocui acestea cu <i>*rata de natalitate, *rata de mortalitate, *rata de vânzări</i> (topica)
56. radio Europa FM, un reprezentat al unui minister, 14.03.07, ora 13:00	...n-are nici un fel de <i>control ce se întâmplă</i> acolo...	a avea control(ul) <i>asupra</i> cuiva/a ceva, este o expresie verbală cu prepoziție; corect este: ... <i>n-are nici un fel de control asupra a ceea ce se întâmplă acolo...</i> (sintaxă; prepoziții)
57. radio Europa FM, Știri, 04.07.07, ora 12:05	...scrisoarea a fost redactată de Mahatma Ghandi cu 19 zile înainte de a fi <i>asasinată</i>	în loc de (corect): ... <i>asasinat</i> ..., deoarece Mahatma Ghandi a fost bărbat, nu femeie; gravă lacună culturală
58. radio Europa FM, Știri, 29.06.07, ora 08:35	... <i>repondenți</i> ...	sau <i>respondenți</i> ? Aceștia sunt: <i>persoanele chestionate</i> în cursul unei anchete/unui sondaj de opinie sau <i>subiecții chestionați</i> ; după 1989 se utilizează <i>respondenți</i> și <i>repondenți</i> (<i>lexic</i>)
59. radio Europa FM (reporterul) Știri, 29.06.07, ora 07:00	... <i>taxele</i> pentru pensie...	în loc de (corect): ... <i>contribuția pentru pensie</i> ... (Varujan Vosganian, intervievat) Din păcate prea puțini vorbitori (inclusiv funcționari publici), cu excepția economiștilor, diferențiază între: <i>taxă</i> (plata pentru serviciile unei instituții / autorități de stat către populație) <i>impozit</i> („dările”, sumele datorate statului de către populație pentru faptul de a deține proprietăți, de a exercita profesii) <i>contribuție</i> (participarea populației sau a cuiva cu sume de bani sau părți din venit într-un fond comun etc.) <i>amendă</i> (pedeapsă exprimată în sume de bani) Se pare că funcționara nu diferențiază <i>taxa</i> pentru serviciul de a elibera copia unui document extras dintr-un registru ținut de o autoritate publică administrativă și <i>amenda</i> pentru încălcarea unor prevederi legale. (<i>lexic</i>)
Starea Civilă Baia Mare (aprilie 2006) (funcționarul:) (cetățeanul:)	(cineva solicită duplicatul unui certificat de deces) ...trebuie să vă <i>amendez</i> cu 2 milioane... ...de ce, pentru că eram copil când a murit tata?	

60. reprezentant Cartel Alfa, în legătură cu "falimentul industriei de armament" Europa FM, interviu Știri, 17.07.07 ora 13:00	...datorită frânelor existente face ca...	în loc de (corect): ... <i>datorită frânelor are loc...</i> sau <i>frânele existente fac să/ca; duc la...</i> (contaminare între structuri sintactice)
61. N24, Știri, 16.07.07, ora 12:18	...care a provocat evacuarea a două hoteluri...	în loc de (corect): ... <i>care a dus la / a impus evacuarea...</i> <i>a provoca un incendiu, pagube</i> (formează colocații cu substantive cu trăsătura [negativ] ; <i>evacuarea</i> este o măsură în scopul limitării efectelor negative <i>provocate de un eveniment cu consecințe negative</i> (lexic)

Evaluare și interpretare statistică

Tipul de greșeală și total greșeli înreg.	65	%
regim prepozițional al verbului		7,7%
regim prepozițional al substantivului		6,15%
regim prepozițional al adjectivului		0,65%
gramatica verbului		3,07%
gramatica substantivului (regim cazual)		6,15%
topica		3,07%
sintaxa		0,65%
lexic	1	47,69%
lexic + regim prepozițional al verbului		6,15%
lexicul + topica		0,65%
lexic + prepoziții (altele decât la verb)		6,15%
lexic + gramatică (alta decât vb., subst....)		4,61%

lexic cultural		3,07%
lexic + sintaxa		0,65%
Total greșeli PREPOZIȚIE	8	27,69%
Total greșeli LEXIC	6	70,76%
Total altele		13,83%
Total greșeli complexe/combrate	3	20,00%

1. Corpusul conține un număr de 62 secvențele înregistrate, în care apar 65 de greșeli, adică numărul erorilor depășește cu 4,83% pe cel al secvențelor în care au fost identificate.

2. Mai mult de 1/4 din totalul erorilor se referă la *utilizarea / regimul prepozițiilor*.

3. Aproape 1/4 din totalul erorilor se referă la *utilizarea lexicului*.

4. Aproape 1/4 din totalul erorilor sunt *complexe, combinate*.

5. De-abia 1/7 din totalul erorilor reprezintă alte greșeli: și acestea de o tipologie restrânsă: topică, sintaxă

6. Aproape toate erorile privind utilizarea lexicului reflectă și nesiguranța vorbitorului de limbă română în legătură cu consecvența utilizării unui anumit stil funcțional / registru al limbii.

7. Acest fenomen poate fi pus pe seama orientării *literar-creative* în opoziție cu cea *normativă și comunicativ-funcțională* în practica didactică a limbii române, absența exercițiilor de comunicare funcțională, cu utilizarea de discurs prezentațional.

8. În absența textului (ca discurs scris), spre exemplu în interviuri, reportaje în direct, crește nesiguranța în utilizarea limbii și totodată numărul de greșeli și instabilitatea respectiv inconsecvența în utilizarea stilului funcțional / a registrului limbii.

9. *Nici o greșeală* nu are ca sursă emisiuni / știri / comentarii *sportive și economice* (inclusiv *The Money Channel*), care se remarcă prin consecvența cu care stilul funcțional / registrul limbii este utilizat de vorbitor (crainic, comentator, moderator); remarcabile sunt în emisiunile de transmisiuni și comentarii sportive / știri din sport și în privința intonației și pronunției corecte în limba română și în limbi străine ca franceza, engleza, germana, spaniola, italiana, portugheza.

10. *Cele mai puține greșeli* au ca sursă talk-show-urile cu *invitați-personalități*.

11. *Nici o greșeală* nu are ca sursă talk-show-urile moderate de *oameni de cultură*.

Concluzii

1. Activitățile din domeniile vieții sociale și economice reale, evoluția înspre o societate cognitivă, impun ● precizie / lipsa ambiguității; ● consecvența în utilizarea stilurilor funcționale / registrelor limbii conform legilor ocurenței; ● cunoașterea și aplicarea condițiilor de distribuție a unităților lexicale pentru constituirea colocațiilor; ● cunoașterea regimului prepozițional; ● cunoaștere conținuturilor semantice ale unităților lexicale în baza trăsăturilor distinctive; ● cunoașterea și utilizarea structurilor sintactice lipsite de ambiguitate; ● cunoașterea condițiilor de ocupare a locurilor în jurul predicatului, în baza capacităților valențiale ale verbului.

2. Această necesitate este motivată cel puțin de creșterea *responsabilizării* individului față de managementul propriei existențe inclusiv al relațiilor sale de comunicare cu societatea și/inclusiv cu instituțiile acesteia. În procesul responsabilizării (opus *dependenței* din perioada anterioară anului 1989), nevoilor sale nu li răspunde individual, ci prin crearea condițiilor de rezolvare, iar individul are libertatea de a și le satisface sau nu. Pentru a și le satisface trebuie să fie capabil de a comunica funcțional nu numai verbal/oral, ci și prin: referate, rapoarte, sinteze, memorii, autobiografii, formulare, cereri, scrisori de intenție, dosare de candidatură, contracte, declarații de venit, declarații pe proprie răspundere, declarații de acceptare/renunțare, împuterniciri, formulare de accesare de fonduri, contracte cu furnizori de utilități, contracte de asigurare, de pensii suplimentare/private, reclamații, formularea de condiții de plată, garanție, servicii și de a înțelege și aplica instrucțiuni de utilizare, precizări legale, metodologii etc.

3. În procesul de determinologizare sprijinit de mediile de informare, de limbajele internaționale din cele mai diverse domenii și de documentele de administrare și mediere a relațiilor interpersonale, tranzacționale, instituționale, unități lexicale ce odinioară aveau statut de *termeni* pătrund în limba standard, limba de comunicare a majorității vorbitorilor cel puțin la nivel de discurs *expozitoric* (după: *expositorisch* „explicativ”; *Erklärung*) sau *prezentational* (*Darlegung* „expunere, prezentare”), și care caracterizează *un tip de text / discurs, neficțional, pragmatic, utilitar / uzual, spre deosebire de textul ficțional-poetic al creației poetice, literare* (după Ulrich 2002).

4. În avantajul integrării lingvistice și culturale a comunităților europene vorbitoare de limbi materne de circulație restrânsă ar veni compatibilizarea comunicativ-funcțională a acestora cu limbile de circulație europeană și internațională prin formatarea adecvată a didacticii limbilor materne la toate nivelele de pregătire profesională, ceea ce ar duce la creșterea încrederii în limba-bază maternă, dar și la facilitarea achiziției celei de a doua și a treia limbi (străine).

Bibliografie

- Bachmann-Medick, Doris, *Cultural Turns Neuorientierungen in den Kulturwissenschaften rohwlts enzyklopädie im Rowohlt Taschenbuch Verlag*, 2006.
- Cillia, Rudolf de, „Europäische Sprachenpolitik – Anspruch und Wirklichkeit” in: *Die Union* 1/02 Vierteljahreszeitschrift für Integrationsfragen Europäische Kommission / Vertretung in Österreich, 2002, p. 19-26.

- Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, *Dicționar de terminologie lingvistică*, București, Editura Teora, 1998.
- Ehlich, Konrad, „Sprachlicher Unitarismus und Globalisierung” in: *Die Union* 1/02. Vierteljahrszeitschrift für Integrationsfragen Europäische Kommission / Vertretung in Österreich, 2002, p. 9-19.
- Ferréol, Gilles / Jucquois, Guy, *Dicționarul alterității și al relațiilor interculturale*, Iași, Editura Polirom, 2005.
- Gernalcyk, Nadja, „Vom Relativismus zur Verantwortung: Sprache und Geld als konventionelle Werte“ in: *Forum Wirtschaftsethik* 3/2000 pag.1-6.
http://www.akademie-rs.de/wirtschaftsethik/heft3_00/bericht3htm
- Krefeld, Thomas, *Einführung in die Migrationslinguistik*, Gunter Narr Verlag Tübingen, 2004.
- Lahire, Bernard, *Omni plural*, Iași, Editura Polirom, 2000.
- Maresch, Rudolf / Werber, Niels (Hrsg.), *Raum Wissen Macht*, Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main, 2003.
- Mayer, Katharina / Klier, Raffaella, (BA Anglistik) *Der Einfluss von lingue francae sowie von Volkssprachen auf die wirtschaftliche Entwicklung Europas*, Universität Bayreuth, Hauptseminar Eurolinguistics, SS 2006, Prof. Dr. Joachim Grzega.
- McCarthy, Sean, Hyperion Ltd, note de curs, Curs Fp6, Universitatea Politehnica București, 2003.
- Scollon, R./Scollon, S., „Face in interethnic Communication” in : Richards, J.S./Schmidt, R.W. (eds.), *Language and Communication*, 1983, p. 156-191.
- Scollon, R.S.,W.S. *Intercultural Communication a Discourse Approach*, Oxford, Blackwell, 1995.
- Țurcanu, Rodica-Cristina, *Sprachkontakterscheinungen: Rumänisch-Deutsch-Ungarisch*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2005.
- Ulrich, Winfried, *Wörterbuch Linguistische Grundbegriffe*, Gebrüder Borntraeger Verlagsbuchhandlung Berlin, Stuttgart, 2002.
- Wodak, Ruth, „Europäische Sprachenpolitik und europäische Identität” in: *Die Union* 1/02 Vierteljahrszeitschrift für Integrationsfragen Europäische Kommission/ Vertretung in Österreich, 2002, p. 19-26.
- *** *Eurobarometer Europeans and their Languages Fieldwork*, November-december 2005, Publication: February 2006, Special Eurobarometer 243/Wave 64.3 – TNS Opinion& Social European Commission.

About the Romanian Language as a Base/Target Language of Trust

Some facts and negative experiences of teachers and students involved in interpreting and translating activities are meant to a deeper research of the causes which could offer an answer to the question: Why is English often the *control-language* in a translating/interpreting process Romanian-German/German-Romanian? It seems to be necessary to find and analyse some facts and figures concerning the relationship between mother-tongues and foreign languages as base and target languages as well, from the point of view of the *trust* we have in them, and in which of them.

*Universitatea de Nord, Baia Mare
România*

